

การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

กัลยา พรหมรัตน์^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. สภาพ และปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 2. แนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 วิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 133 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิควิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อนักเรียน และด้านการส่งเสริมนักเรียน 2. ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน และ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และ 3. แนวทางแก้ไข ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยรายการปฏิบัติ จำนวน 31 รายการ ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 7 รายการ ด้านการคัดกรองนักเรียน 6 รายการ ด้านการส่งเสริมนักเรียน 8 รายการ ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา 5 รายการ ด้านการส่งต่อนักเรียน 5 รายการ

คำสำคัญ : ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา e-mail: yajo9@hotmail.com

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: yajo9@hotmail.com

A Study of States and Problems of Student Care and Support Operation System of Schools under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 1

Kanlaya Promrat^{1*}

Abstract

This research aimed to study 1. states and problems of student care and support operation system of schools and 2. solution guidelines of student care and support operation system of schools under Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 1. The first step of research methodology was to study states and problems of student care and support operation system. The samples were 133 teachers who were in charge of guidance selected by simple random sampling. The tool was a five-rating scale questionnaire. The data were analyzed by mean and standard deviation. The second step was to study solution guidelines of student care and support operation system. The samples consisted of 5 experts selected by purposive random sampling. The tool was an interviewing form and the data were analyzed by the content analysis.

The findings indicated that : 1. as a whole, the states of student care and support operation system were implemented at a high level by ranking from the highest to the lowest as follows: knowing individual students, filtering students, prevention, helping and solution, transferring students, and supporting students; 2. as a whole, the problems of student care and support operation system were at a low level by ranking from the highest to the lowest as follows: prevention, helping and solution, transferring students, filtering students, and knowing individual students and 3) the solution guidelines of student care and support operation system consisted of 31 operative items: 7 items of knowing individual students, 6 items of filtering students, 8 items of supporting students, 5 items of prevention, helping and solution and 5 items of transferring students.

Keywords : Student Care and Support Operation System, Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 1,

---

¹ Master of Education Program in Educational Administration, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, e-mail: yajo9@hotmail.com

* Corresponding author, email: yajo9@hotmail.com

บทนำ

สถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการจัดการเรียนการสอนและการแนะแนว เพื่อสร้างคนให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาวะ สามารถตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพและมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการทำงาน คือ การรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน คือ ผู้บริหาร คณะกรรมการดำเนินงาน ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เครือข่ายทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 1) ซึ่งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีกระบวนการทำงานเป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ แต่จาก

ข้อมูลจากกรมสุขภาพจิต พบว่า ขณะนี้สภาพรวมของเด็กที่อยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ต้องการได้รับการดูแลพิเศษ หรือเด็กกลุ่มพิเศษ ซึ่งอยู่ในขอบข่ายที่สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สพฐ. ทำหน้าที่ดูแลอยู่นั้นมีจำนวนถึงร้อยละ 20 แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หรือแอลดี ประมาณร้อยละ 10 - 15 กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มเด็กสมาธิสั้นมีประมาณร้อยละ 8 กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ ประมาณร้อยละ 5 กลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มเด็กออทิสติก พบ 1 ใน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 1.13 และกลุ่มที่ 5 เป็นกลุ่มที่มีความพิการทางกายภาพ ได้แก่ หูหนวก ตาบอด ร่างกายพิการ และยังมีบกพร่องทางสติปัญญา ประมาณร้อยละ 2 ซึ่งเด็กทั้ง 5 กลุ่มนี้อาจมีความบกพร่องทับซ้อนกัน แต่โดยรวมมีจำนวนประมาณร้อยละ 20 ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ให้ สพฐ. ทราบว่าการดำเนินการเพื่อสร้างและพัฒนาระบบดูแลและช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อพบว่าปัญหาดังกล่าวมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น การแก้ปัญหาที่ปลายเหตุไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยไม่ได้ดูที่ต้นเหตุของปัญหาจะทำให้แก้ไขได้ยาก เพราะฉะนั้น ต้องเริ่มค้นหาต้นเหตุหรือสาเหตุของปัญหาและแก้ไขตั้งแต่ระยะต้น นั่นคือ คัดกรองนักเรียนที่มีปัญหาและพัฒนาช่วยเหลือซึ่งทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากกว่าตามแก้ปัญหาภายหลัง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556, หน้า 5) ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ และแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ทำการรวบรวมและทบทวนข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในประเด็นต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด และการสร้างแบบสอบถาม

2. กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ชั้น ได้แก่

ชั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 จำนวน 133 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยคือ แบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.6 - 1 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เท่ากับ .94 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เท่ากับ .93 และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) แล้วอภิปรายผลใน รูปความเรียงประกอบตาราง

ชั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีกลุ่ม ตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี และปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่มี คุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ทางการบริหารการศึกษา จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบ เจาะจงจากโรงเรียนที่เคยประสบปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้วสามารถแก้ไขปัญหาคือ สำเร็จ จนได้รับการยอมรับว่าเป็นโรงเรียนแกนนำของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่บันทึกไว้ในแบบสัมภาษณ์มาทำการ วิเคราะห์ด้วยเทคนิควิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัด กรองนักเรียน ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อนักเรียน และ ด้านการส่งเสริมนักเรียน

2. ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือ และ แก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน และ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

3. แนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางแก้ปัญหา ดังนี้

3.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรมีการดำเนินงานตามลำดับในแต่ละปีการศึกษา ดังนี้

1) เปิดภาคเรียนปีการศึกษาใหม่ ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นต้องขอเอกสารหลักฐานประจำตัวนักเรียน และสอบ ประวัตินักเรียนเป็นรายบุคคล 2) จัดทำสารสนเทศเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนเป็นรายบุคคล ข้อมูลสภาพ ครอบครัวยุทธศาสตร์สภาพทั่วไป จัดทำ ปพ.6 อย่างเป็นระบบ ชัดเจน คลอบคลุม และมีข้อมูลเป็นปัจจุบัน 3) ปรับปรุง

และพัฒนาระบบสารสนเทศที่เกี่ยวกับข้อมูลนักเรียนโดยส่งครูผู้รับผิดชอบเข้ารับการอบรม 4) ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นให้คำแนะนำพูดคุยกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจ และสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน 5) ใช้วิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการ และเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นหรือบุคลากรของโรงเรียน เพื่อให้เห็นสภาพที่แท้จริงโดยนักเรียนที่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ส่วนพ่อ และแม่ ต้องไปทำงานต่างจังหวัด หรือกรุงเทพมหานคร จะเป็นเด็กที่มีแนวโน้มขาดความอบอุ่น ครูต้องดูแลเด็กกลุ่มนี้อย่างใกล้ชิด 6) ใช้แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน แบบประเมิน SDQ และดูพฤติกรรมนักเรียนขณะทำการเรียนการสอน และ 7) ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินพฤติกรรมของนักเรียนเองรวมทั้งบุคคลที่มีความใกล้ชิดนักเรียนด้วย

3.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน ควรมีการดำเนินงานตามลำดับในแต่ละปีการศึกษา ดังนี้ 1) เมื่อเปิดภาคเรียนปีการศึกษาใหม่ควรจัดประชุมครู ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อทำความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียน 2) ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นต้องคัดกรองนักเรียนออกเป็นนักเรียนที่เก่ง ปานกลาง อ่อน หรือ นักเรียนพิเศษ 3) ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นควรแจ้งผลการคัดกรองนักเรียนให้ผู้ปกครองทุกคนทราบโดยแจ้งด้วยวิธีที่เหมาะสม เช่น การแจ้งเป็นรายบุคคลเพื่อไม่ให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่าเป็นบุตรหลานของตนแปลกจากนักเรียนคนอื่น หรือการประชุมผู้ปกครองเพื่อทำความเข้าใจและขอความช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา ให้ผู้ปกครองรับทราบถึงปัญหาของนักเรียน ซึ่งเป็นบุตรหลานของตนเองแล้วช่วยกันแก้ปัญหาพร้อมกับครู ดูแลอย่างใกล้ชิด นักเรียนอาจมีปัญหาคารอ่าน การเขียน ครูและผู้ปกครองจะได้หาวิธีแก้ไขปัญหา 4) ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นมีการประชุม วางแผนร่วมกันเพื่อหาวิธีแก้ปัญหานักเรียนที่มีปัญหา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เป็นความลับที่ไม่ควรเปิดเผย 5) ครูทุกคนต้องคอยดูแลพฤติกรรมนักเรียน และรายงานให้ผู้ปกครองทราบทุกครั้ง หรือภาคเรียนละ 1 - 2 ครั้ง และ 6) พัฒนาระบบข้อมูลนักเรียนให้มีข้อมูลการคัดกรองนักเรียนที่ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปกำหนดนโยบาย แผนงาน และกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน และควรมีคณะกรรมการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ

3.3 ด้านการส่งเสริมนักเรียน ควรมีการดำเนินงานตามลำดับในแต่ละปีการศึกษา ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น กิจกรรมวันไหว้ครู วันพ่อ วันแม่ วันสุนทรภู่ วันขึ้นปีใหม่ ฯลฯ โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การประกวด การแข่งขัน และมีการมอบรางวัล ยกย่อง และให้คำชมเชย เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพของแต่ละคน 2) โรงเรียนจัดกิจกรรมโดยอาศัยความร่วมมือกับผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนได้เต็มศักยภาพ 3) จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และห้องเรียน ให้สะอาดร่มรื่น และสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนรู้จักรัก ห่วงแหนสมบัติของโรงเรียน มีความรู้สึกรักโรงเรียนเป็นสถาบันที่จะต้องรักษา ไม่ควรทำลาย 4) จัดหาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในทางที่ดี 5) พานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรง และเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ 6) จัดค่ายคุณธรรมให้กับนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกนั่งสมาธิ ฝึกจิต เพื่อจิตใจที่มั่นคง แน่วแน่ ไม่วอกแวก 7) จัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่ครู และผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 8) ติดตามผลการส่งเสริมนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

3.4 ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา ควรมีการดำเนินงานตามลำดับในแต่ละปีการศึกษา ดังนี้ 1) แต่งตั้งครูผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยตรง และส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมสัมมนา เพื่อนำความรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน ในการกำหนดแผนงาน กิจกรรม ป้องกัน

ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ 3) ครู ประจำชั้น ครูแนะแนว ครูรับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนให้ความช่วยเหลือให้นักเรียนให้สอดคล้องและตรงกับปัญหาของนักเรียน 4) ใช้เครื่องมือและวิธีการทำงานที่ชัดเจน มีการเตรียมความพร้อมด้านเอกสาร สื่อ อุปกรณ์ รวมถึงสภาพแวดล้อมเพื่อเอื้อต่อการดำเนินงาน และ 5) มีการดำเนินงานที่ชัดเจนโดยมีหลักฐานการปฏิบัติงานที่สามารถตรวจสอบได้

3.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน ควรมีการดำเนินงานตามลำดับในแต่ละปีการศึกษา ดังนี้ 1) มีการพิจารณานักเรียนจากข้อมูลที่เกิดรวบรวมอย่างชัดเจน แล้วประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือ แก้ไข และพัฒนานักเรียน อีกทั้งยังพิจารณาว่าเป็นกรณีมีปัญหายากเกินกว่าที่ทางโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้ให้ทำการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก 2) มีการจัดฝ่ายรับผิดชอบโดยตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาการส่งต่อนักเรียน 3) ควรมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ พร้อมทั้งรายงานการดำเนินงานการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาให้ผู้เชี่ยวชาญ 4) โรงเรียนควรจัดทำบันทึกการปฏิบัติงาน และรายงานความก้าวหน้าในการช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและประเมินผลรายงานส่งผู้บริหารให้รับทราบ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของชาติรี สุขช่วย (2548, หน้า 85) ศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ทรงศักดิ์ คำภักดี (2553, หน้า 112) ศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า มีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง

2. ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสงค์ รุ่งใหม่ (2550, หน้า 136) ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 - 4 ของครูที่ปรึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต 1 - 7 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 - 4 ของครูที่ปรึกษาในโรงเรียน ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีการนำนโยบายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่การปฏิบัติในโรงเรียน โดยมีการจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือและปัญหาพฤติกรรมนักเรียนของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และมีการนิเทศ ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

3. แนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรใช้วิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการ และเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นหรือบุคลากรของโรงเรียน เพื่อให้เห็นสภาพที่แท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิรัตน์ หัตถกิจ (2552, หน้า 77) ศึกษาเรื่อง ปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการปฏิบัติและวิธีการหรือกิจกรรมที่ถือว่าประสบผล ในด้านการเก็บข้อมูล เพื่อใช้ในการพิจารณาและรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือ การเยี่ยมบ้านนักเรียน การได้ พูดคุยและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ปกครอง เป็นกิจกรรมที่ทำให้ได้รับข้อมูลของนักเรียนอย่างชัดเจนและถูกต้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเยี่ยมบ้านนักเรียนจะทำให้ครูได้ข้อมูลที่แท้จริง และรู้จักนักเรียนมากขึ้น ส่วนด้านการ คัดกรองนักเรียน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นต้องคัดกรองนักเรียนออกเป็นนักเรียนที่ เก่ง ปานกลาง อ่อน หรือนักเรียนพิเศษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมาภรณ์ สายวงศ์ปัญญา (2548, หน้า 69) ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การคัดกรองนักเรียนช่วยให้สามารถแก้ไขนักเรียน ได้ตรงกับปัญหาการจัดกลุ่มนักเรียนทำให้ครูสามารถให้การส่งเสริมหรือสนับสนุนนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โรงเรียนควรมีระบบคัดกรองนักเรียนได้อย่างชัดเจน ครูประจำชั้นไม่ควรให้นักเรียนรู้ว่าตนเองถูกจัดอยู่ในกลุ่มใด เพราะจะมีผลเสียต่อนักเรียนในทางลบถ้านักเรียนรู้ว่าถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหาและโรงเรียน ควรนำผลการคัดกรองนักเรียนเป็นข้อมูลในการช่วยเหลือนักเรียนด้านต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักเรียนแต่ละ คนย่อมมีความแตกต่างกันไม่จำเป็นจะเป็นการเรียนรู้ สติปัญญา ลักษณะนิสัย ดังนั้นการคัดกรองจึงมีความสำคัญ ด้านการส่งเสริมนักเรียน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียน จัดขึ้น โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การประกวด การแข่งขัน และมีการมอบรางวัล ยกย่อง และให้คำ ชมเชย เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพของแต่ละคน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธราภรณ์ เดชสุภา (2551, หน้า 51) ศึกษาเรื่อง ปัญหาการดำเนินงานจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอคลองหาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสระแก้ว เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ครูประจำชั้นควร จัดกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมก่อนเรียน เพื่อให้นักเรียน เห็นความสำคัญของตนเองกับกิจกรรมก่อนเรียนของครูประจำชั้นและโรงเรียนควรจัดให้มีเวทีแสดง ความสามารถนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้แสดงกิจกรรมที่ตนเองสนใจ ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข ปัญหา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าควรประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอก โรงเรียน ในการกำหนดแผนงาน กิจกรรม ป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มธุรดา ดวงจันทร์ (2553, หน้า 89) ศึกษาเรื่อง สภาพและแนวทางการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดไทยवास สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนควรให้ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองมีการประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางป้องกันและแก้ปัญหานักเรียน และ ด้านการส่งต่อนักเรียน ซึ่ง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรมีการพิจารณานักเรียนจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมอย่างชัดเจน แล้วประสานความ ร่วมมือกับผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือนักเรียน และพัฒนานักเรียน อีกทั้งยังพิจารณาว่าเป็น กรณีมีปัญหาหากเกินกว่าที่ทางโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้ให้ทำการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก สอดคล้อง กับงานวิจัยของ มธุรดา ดวงจันทร์ (2553, หน้า 89) ศึกษาเรื่อง สภาพและแนวทางการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดไทยवास สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผล การศึกษาพบว่า โรงเรียนควรมีการประสานงานกันระหว่างครูกับผู้บริหารส่งต่อนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และ โรงเรียนควรให้ครูที่ปรึกษาวางแผนส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ให้กับผู้เชี่ยวชาญแก้ปัญหาให้นักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรใช้แบบประเมินพฤติกรรมในการศึกษาข้อมูลของนักเรียน เช่น SDQ EQ ฯลฯ เพื่อที่จะได้ข้อมูลของนักเรียนให้มากที่สุด และช่วยให้มีการพัฒนานักเรียนแต่ละคนอย่างเหมาะสม เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การใช้แบบประเมินพฤติกรรมในการศึกษาข้อมูลของนักเรียน เช่น SDQ EQ ฯลฯ มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 โรงเรียนควรจัดประชุมผู้ปกครองเพื่อทำความเข้าใจ และขอความร่วมมือในการพัฒนานักเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ไม่ต้องการให้นักเรียนเกิดความแปลกแยก และการร่วมกันพัฒนานักเรียนที่ถูกต้องและเหมาะสม เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การจัดประชุมผู้ปกครองเพื่อทำความเข้าใจและขอความร่วมมือในการพัฒนานักเรียน มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียน และส่งต่อไปยังหน่วยงาน หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนโดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาสภาพความสำเร็จการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.รวิวัตร สิริภูบาล และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ดร.ประวิทย์ ประมาน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ ให้ข้อเสนอแนะ และแนะนำ อีกทั้งยังได้ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่แบบสอบถามจนเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ ขอขอบพระคุณ นายวิชาโรจน์ วงศิลา นายสุทธิพงษ์ นาชัยสินธุ์ นายสมยศ พรเพ็ญ นายจิตติพงษ์ อุทาพิทย์ และนายสมชาย ศิริภาพ ที่กรุณาให้สัมภาษณ์ และขอขอบคุณครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการตอบแบบสอบถามที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณทุกคนในครอบครัวที่เป็นกำลังใจให้เสมอมา และขอขอบคุณเพื่อนทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา ทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.

ประสงศ์ รุ่งใหม่. (2550). ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 - 4 ของครูที่ปรึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต 1 - 7. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- พัชรภรณ์ เดชสุภา. (2551). ปัญหาการดำเนินงานจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอคลองหาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มธุรดา ดวงจันทร์. (2553). สภาพและแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดไทยवास สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. งานนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชมาภรณ์ สายวงศ์ปัญญา. (2548). การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.
- สุทธิรัตน์ หัตถกิจ. (2552). ปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.